

COLSON WHITEHEAD

HARLEM SHUFFLE

SUOMENTANUT MARKKU PÄKKILÄ

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Englanninkielinen alkuteos

Harlem Shuffle

Copyright © 2021 Colson Whitehead

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-41748-4

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

Beckettille

ENSIMMÄINEN OSA

Isän auto | 1959

9

TOINEN OSA

Dorvay | 1961

131

KOLMAS OSA

Iisisti, beibi | 1964

245

ISÄN AUTO

1959

*”Mitä hämărăhommiin tuli,
Carney oli vain lievästi kiero mies...”*

1

CARNEY SOTKEUTUI RYÖSTÖÖN serkkunsa Freddie'n takia kuumana iltana kesäkuun alussa. Ray Carneylla oli asiointipäivä – ajelua Harlemissa ja keskikaupungilla, ristiin rastiin. Pyörät oli pidettävä pyörimässä. Ensimmäinen osoite oli radiokatu, jonne hän vei viimeiset kaappiradiot, kaksi RCA:ta ja yhden Magnavoxin, ja josta hän otti mukaan aikaisemmin korjattavaksi viemänsä television. Hän oli päättänyt lopettaa radioiden myymisen, sillä yhtäkään ei ollut mennyt kaupaksi puoleentoista vuoteen vaikka hän kuinka alensi hintoja ja maanitteli asiakkaita. Radiot veivät kellarissa tilaa, jota tarvittiin Argentiinasta ensi viikolla tuleville uusille lepotuoleille ja tavaroiille, jotka hän hakisi kuolleen naisen asunnosta iltapäivällä. Radiot olivat kolmen vuoden takaista huipputekniikkaa; nyt niiden viltteihin käärityt kiiltävät mahonkikoteloit olivat kiinnitetty auton lavalle nahkaliinoilla. Auto poukkoili pitkin jumalattoman kuoppaista West Side Highwayta.

Aamulla hän oli lukenut *Tribunesta* taas kerran, että koko korotettu tie purettaisiin. Kapea ja hutiloiden kivetty tie oli ollut vikatikki alusta alkaen. Parhaimmillaankin sitä ajettiin puskuri puskurissa, kiro sanat sinkoilivat ja torvet soivat, ja sadepäivinä kuopat muuttuivat petollisiksi altaiksi, pohjattomiksi hetteiköiksi. Edellisellä viikolla hänen kauppaansa oli tullut

asiakas, jonka pää oli kääreissä kuin muumiolla – mies oli saanut täysosuman pudonneesta kaiteenkappaleesta kävellessään sen helkkarin rännin alla. Asiakas aikoi viedä jutun oikeuteen. ”Se on ihan oikein”, Carney oli sanonut. Suunnilleen 23. kadun kohdalla auton rengas jysähti kraatteriin, ja Carney luuli, että vähintään yksi radio lentäisi lavalta suoraan Hudsonjokeen. Hän huokaisi helpotuksesta päästessään yhtenä kappaleena Duane Streetille.

Carneyn luottokauppa radiokadulla oli puolessavälissä Cortland Streetiä, Greenwich Streetin tuntumassa, keskellä pahinta ruuhkaa. Hän pysäköi auton Samuel’s Amazing Radion eteen – KORJAUSPALVELU KAIKKI MERKIT – ja kävi varmistamassa, että Aronowitz oli paikalla. Viimeisen vuoden mittaan hän oli taittanut koko pitkän matkan kahdesti vain huomataksseen, että kauppa oli kiinni keskellä päivää.

Vielä jokunen vuosi sitten täyteen ahdettujen näyteikkunoiden ohi käveleminen oli kuin olisi pyöritellyt radion kanavanvalitsinta – yksi kauppa tuuttasi torvikaiuttimista kadulle jazzia, seuraava saksalaista sinfoniaa, sitä seuraava ragtimea ja niin edelleen. S & S Electronics, Landy’s Top Notch, Steinway, Radio King. Nyt kadulla soi enimmäkseen rock and roll epätoivoisena yrityksenä houkutella teini-ikäisiä asiakkaita, ja näyteikkunoihin oli ladottu televisioita, DuMontin, Motorolan ynnä muiden valmistajien uusimpia ihmeveikottimia. Vaaleita jalopuukoteloita, kevyitä kannettavia laitteita ja yhteen kaappiin pakattuja kolmen laitteen yhdistelmiä: televisio, radio ja levysoitin kätevästi yhdessä paketissa. Jalkakäytävällä Carney väisteli tuttuun tapaan isoja laatikoita ja ämpäreitä täynnä tyhjiöputkia, muuntajia ja kondensaattoreita, jotka houkuttelivat radioharrastajia kolmen osavaltion alueelta. Täältä löytyi osa kuin osa, merkki kuin merkki ja malli kuin malli, järkevintään.

Yhdeksännnen avenuen yltä puretun ilmaradan tilalla ammotti tyhjiys. Kun Carney oli ollut pikkupoika, isä oli ottanut hänet kerran tai pari mukaansa ilmaradalle arvoituksellisille retkilleen. Toisinaan tuntui kuin junan jyrinä olisi kuulunut kadulla vieläkin musiikin ja kaupanteon kuhinan ylitse.

Luupin silmäkuoppaansa tunkenut Aronowitz nojaili kaupansa lasitiskiin ja sorkki ties mitä härveliä. ”Herra Carney”, hän sanoi ja rykäisi.

Kovin moni valkoinen mies ei herroitellut Carneytä. Ei varsinkaan keskustassa. Kun hän oli käynyt radiokadulla ensimmäisen kerran, valkoiset kauppiaat eivät olleet näkevinään häntä vaan palvelivat hänen jälkeensä tulleita valkoisia radioharrastajia. Carney oli karautellut kurkkuaan ja kohotellut kättään mutta jäänyt silti mustaksi aaveeksi kaupassa toisensa perään, nöyryytettynä jälleen kerran, kunnes hän oli kavunnut Aronowitzin & poikien puodin mustat rautaportaat ja kauppias itse oli kysynyt: ”Miten voin auttaa?” Siis *miten voin auttaa* eikä *mitä tänne tuppaat?* Vuosien mittaan muunnellut jälkimäisestä olivat tulleet Ray Carneylle tutuiksi.

Carney oli kertonut Aronowitzille tuoneensa radion korjattavaksi. Hän oli vastikään aloittanut sivubisneksenä vähän käytettyjen kodinkoneiden myymisen. Kun hän oli yrittänyt selittää vikaa, Aronowitz ei ollut korvaansa lotkauttanut vaan ruuvannut kotelon auki. Seuraavilla kerroilla Carney ei haaskannut sanojaan, laski vain viallisen radion maestron eteen ja antoi tämän tehdä työnsä. Ongelmaa tutkivan Aronowitzin elkeet olivat aina samat: raskasta huokailua ja murahtelua. Hopeanhoitoiset työkalut välkkyivät. Sulakkeet ja vastukset testattiin Diagonometerillä, jännite säädettiin kohdalleen. Välillä Aronowitz kaiveli peltikaappiensa merkitsemättömiä vetolaahtikoita hämärän pajansa seinustalla. Jos vika oli paha, Aronowitz pyörähti tuolissaan ja katosi murahdellen takahuoneeseen.

Carneyn mieleen tuli puistossa kipittävä orava, joka säntäili päätä pahkaa kadonneiden pähkinöiden perässä. Epäilemättä radiokadun oravat ymmärsivät Aronowitzin käytöstä, mutta tavallisen kansalaisen silmin se näytti eläimelliseltä hulluudelta.

Usein Carney kävi kadun varrella syömässä kinkkujuustoleivän, jotta Aronowitz sai työrauhan.

Yksikään radio ei jäänyt korjaamatta eikä vaille tarpeellisia varaosia. Uusi tekniikka ärsytti Aronowitzia, ja Carney joutui usein hakemaan korjatun television seuraavana päivänä tai seuraavalla viikolla, kun uusi kuvaputki tai elektroniputki vihdoin saapui. Aronowitz ei alentunut etsimään varaosia saman kadun varrelta toimivilta kilpailijoilta. Siksi Carney tuli Aronowitzin luokse tälläkin kertaa. Viikkoa aiemmin hän oli tuonut korjattavaksi 21-tuumaisen Philcon. Hyvällä tuurilla Aronowitz ottaisi myös radiot riesakseen.

Carney kantoi ensimmäisen ison RCA:n sisään ja lähti hakemaan seuraavaa. ”Käskisin pojan avuksi”, Aronowitz sanoi, ”mutta jouduin vähentämään hänen työtuntejaan.”

Aronowitzin apupoikaa Jacobia, hapannaamaista ja rokon-arpista teinipoikaa Ludlow Streetin slummista, ei ollut näkynyt yli vuoteen. Aronowitz ”& pojat” oli ollut aina lähinnä toive – Aronowitzin vaimo oli muuttanut takaisin Jerseyyn siskonsa luokse jo aikoja sitten – mutta isottelu ja omakehu kuuluivat asiaan radiokadun kaupoissa, jotka olivat kaupungin parhaita ja joiden palvelu oli vailla vertaa. Vuosikymmeniä siten kadusta oli tullut elektroniikan noususuhdanteen myötä kunnianhimoisten maahanmuuttajien koti. Katuojasta nousitiin ripustamalla mainoskyltti oven ylle ja opettelemalla myyntipuheen taito. Jos kauppa kävi, avattiin uusi toimipiste tai laajennettiin liikettä nurin menneen naapurin tiloihin. Bisnes jätettiin perinnöksi pojille ja sitten vetäydyttiin eläkkeelle johonkin Long Islandin upouuteen lähiöön. Jos hyvin kävi.

Jos Carneylta kysyttiin, Aronowitzin olisi pitänyt unohtaa ”& pojat” ja ottaa käyttöön jokin uusi iskulause: ”atomiajan radio ja tv”, ”avaruusajan elektroniikkaa”. Mutta neuvojen tyrkyttäminen olisi kääntänyt asiakassuhteen pääläelleen, sillä tässä osoitteessa asiantuntija oli Aronowitz, joka jakeli neuvoja yrittäjänä toiselle yrittäjälle ”parantaja, paranna itsesi” -sananlaskun hengessä. Carney ei kaivannut neuvoja kirjanpidosta eikä myymälän somistuksesta. Hänellä oli Queens Collegesta saatu liiketalouden opintojen todistus, joka riippui toimiston seinällä Lena Hornen signeeratun valokuvan vieressä.

Carney kantoi radiot sisään. Radiokadun jalkakäytävillä ei käynyt enää entisenlainen kuhina.

”Ei, ne eivät ole rikki”, Carney sanoi, kun Aronowitz otti esiin työkalunsa, vihreästä huovasta tehdyn taskullisen työkalurullan. ”Ajattelin, että jos sinä ostaisit ne.”

”Ai ei ole mitään vikaa?” Toimiva radio kuulosti olevan Aronowitzille vieras ajatus.

”Tulin hakemaan sen television, ja ajattelin katsoa, jos sinua kiinnostaisi.” Toisaalta radioiden korjaaja tuskin tarvitsi radiota, mutta toisaalta jokaisella yrittäjällä oli sivubisneksensä. Carney tiesi, että sellainen oli Aronowitzillakin. ”Pura ne varaosiksi tai jotain.”

Aronowitzin hartiat notkahtivat. ”Vai varaosiksi. Asiakkaita ei käy, mutta varaosia minulla riittää.”

”Minä olen asiakas.”

”Sinä olet asiakas. Ja uskollinen oletkin.” Aronowitz kysyi Carneyn vaimon ja tyttären kuulumisia. Vai vauva tulossa? *Mazel tov*. Aronowitz venytteli peukaloilla mustia henkseleitään ja mietti. Ilmassa kieppui pölyhiukkasia. ”Tunnen yhden kaverin Camdenissa”, hän sanoi sitten. ”RCA:t ovat miehen erikoisalaa. Ehkä nämä kiinnostavat. Tai sitten eivät. Jätä ne tänne, niin kerron miten kävi, kun käyt seuraavan kerran.”

Sitten oli vielä Magnavox. Pähkinäpuukotelo, kahdeksantoistatuumainen kaiutin, Collaron levynvaihtaja. Huippumalli kolmen vuoden takaa. ”Jätä sekin niin katsotaan.”

Aronowitz oli aina ollut loitoposkinen riippunaama, jolla oli pitkät korvannipukat, roikkuvat silmäluomet ja surkea ryhti. Oli kuin koneet olisivat vääntäneet hänen selkensä mutkalle, kun hän kyyhötti niiden ääressä päivät pitkät. Ryhti oli vain huonontunut viime aikoina, kun hän oli joutunut alistumaan elämän koviin tosiasioihin. Kauppatavara vaihtui, asiakaskunta uusiutui eikä kunnianhimokaan ollut entisellään. Jäljellä oli sentään muutama sivubisnes, joissa riitti puuhaa hämärän laskeutuessa.

”Se televisio on valmis”, Aronowitz sanoi. Hän yski kellastuneeseen nenäliinaan. Carney meni hänen perässään takahuoneeseen.

Kaupan nimi – se oli maalattu näyteikkunaan pelkistetyin kultakirjaimin – lupasi yhtä, nukkavieru myymälä toista. Takahuone oli asia erikseen, suorastaan hengellinen kokemus. Ilmapiiri oli toisenlainen, hämärä mutta harras, ja radiokadun kuhina jäi taakse. Täysillä peltihyllyillä lojui purettuja vastaanottimia, erikokoisia kuvaputkia, koneiden luurankoja. Valokeilan valaisema työpöytä keskellä huonetta oli seuraavaa potilasta odottava naarmuinen puulevy, jonka reunoilla oli siisteissä riveissä työkaluja ja möhkälemäisiä mittalaitteita. Viisikymmentä vuotta sitten suurinta osaa takahuoneen laitteista oli tuskin ollut olemassakaan muuten kuin puoliksi hahmotuneena ajatuksena keksijän mielikuvituksen äärirajoilla – mutta kohta oli jo tällaisia huoneita, joissa miehet pitivät uuden tekniikan salat käyttökunnossa.

Kunnes koitti seuraavan tekniikan aika.

Apupojan työpöydän paikalla oli kokoontaitettava sotilas-sänky, jonka päällä oli ruudullinen villaviltti mutkalla kuin

S-kirjain. Nukkuiko Aronowitz kaupassaan? Kävellessään radionkorjaajan perässä Carney pani merkille, että tämä oli laihnutunut entisestään. Teki mieli kysyä tämän vointia, mutta hän jätti kysymättä.

Etuhuoneen oven vieressä oli esillä pölyisten transistoriradioiden kokoelma, mutta takahuoneessa tavara liikkui ja vaihtui. Carneyn Philco 4242 odotti lattialla. Freddie oli tuonut sen Carneyn kauppaan narisevilla kärryillä ja vannonut, että se oli ”priimakunnossa”. Toisinaan Carneyn teki mieli painostaa serkkupoikaa perumaan valheensa, ja toisinaan taas sukulaisrakkaus oli niin vahva, että hän häpesi pienintäkin epäluulon häivähdystä. Kun hän oli työntänyt virtajohdon pistorasiaan ja napsauttanut virran päälle, tuloksena oli valkoinen piste keskellä kuvaruutua ja rasittavaa hurinaa. Hän ei kysynyt, mistä televisio oli peräisin. Hän ei kysellyt ikinä. Televisiot vaihtuivat vähän käytetyn tavaran osastolla nopeasti, kunhan hinta oli kohdallaan.

”Oikein myyntipakkauksessa”, Carney sanoi.

”Mitä? Ai nuo.”

Vessan oven vieressä oli pinossa neljä Silvertone-televisiota, vaaleaan puukoteloon rakennettuja matalia kaappimalleja, joilla saattoi katsella kaikkia kanavia. Ne olivat Searsin valmistamia, ja Carneyn asiakkaat pitivät niitä suuressa arvossa lapsuutensa peruina, sillä heidän vanhempansa olivat tilanneet niitä postimyynnistä, koska etelän kaupunkien valkoihoiset kauppiaat eivät myyneet mustille tai pitivät liian kovia hintoja.

”Yksi mies toi ne eilen”, Aronowitz sanoi. ”Ne kuulemma putosivat auton kyydistä.”

”Laatikot näyttävät olevan kunnossa.”

”Kaipa ne putosivat matalalta.”

Televisioiden ohjevähittäishinta oli 189 dollaria, mihin valkoiset kauppiaat lisäsivät ainakin 20 dollarin ”Harlem-veron”,

sillä kiskurihintoja ei kynitty vain Masonin-Dixonin linjan eteläpuolella. Carney sanoi: ”Noille löytyisi helposti ottajia.” Sadanviidenkymppin myyntihinnalla ja osamaksusopimuksella televisiot ottaisivat hetkessä jalat alleen ja marssisivat ovesta ulos laulaen ”Tähtilippua”.

”Saat kaksi. Philcon korjaus menee samaan hintaan. Siinä oli vain johto löysällä.”

He tekivät kaupat televisioista. Kun Carney oli lähdössä, Aronowitz sanoi: ”Autatko kantamaan nuo sinun radiosi takahuoneeseen? Haluan pitää etuhuoneen edustuskunnossa.”

Carney palasi Harleemiin Yhdeksättä avenuetä pitkin uskaltaamatta ajaa moottoritielle televisiot kyydissään. Kolme radiota vähemmän, kolme televisiota enemmän – ei hullumpi alku päivälle. Hän komensi Rustyn kantamaan televisiot kauppaan ja lähti sitten 141. kadulle kuolleen naisen asuntoa katsomaan. Lounaaksi hän söi kaksi hot dogia kahvin kanssa Chock Full o’Nutsissa.

Osoite oli 3461 Broadway. Hissi oli rikki. Lappu näytti riippuneen ovesta jo jonkin aikaa. Carney laski portaita noustessaan neljänteen kerrokseen. Jos hän ostaisi jotakin ja joutuisi kantamaan sen autoon, hän halusi tietää montaako porrasta joutuisi manaamaan matkalla alas. Toisessa kerroksessa keitettiin siansorkkia ja kolmannessa hajusta päätellen vanhoja sukkia. Ilmassa oli hukkkareissun tuntua.

Vainajan tytär Ruby Brown päästi hänet sisään. Talo oli painunut, ja kun Ruby avasi huoneiston 4G oven, se raapaisi lattiaa.

”Hei, Raymond”, Ruby sanoi.

Carney ei tunnistanut Rubyä.

”Me oltiin yhtä aikaa Carverissa. Minä olin muutamaa luokkaa alempana.”

Carney nyökytteli kuin olisi muistanut. ”Otan osaa.”

Ruby kiitti ja painoi katseensa lattiaan. ”Tulin järjestelmään asioita, ja Timmy James neuvoi soittamaan sinulle.”

Toinen tuntematon nimi. Kun Carney oli saanut isänsä auton ja alkanut lainata sitä ja hankkia huonekaluja, hän oli tuntenut kaikki asiakkaansa. Nyt hän oli ollut alalla niin kauan, että sana oli levinnyt tuttavapiirin ulkopuolelle.

Ruby napsautti eteiseen valot. He kävelivät käytäväkeittiön ja kahden makuuhuoneen ohi. Seinissä oli naarmuja ja betoniin asti yltäviä koloja – Brownit olivat asuneet asunnossaan kauan. Selvä hukkareissu. Käytettyjen huonekalujen tarjoajilla oli usein kummallisia käsityksiä siitä, mitä hän etsi. Niin kuin hänelle kelpaisi kaikki vanha, notkolle istuttu sohva josta törötti terhakkaasti jousia, lepotuoli jossa oli hiellä marinoidut käsinojat. Hän ei ollut roskakuski. Löydöt olivat vaivan arvoisia, mutta huonojen vihjeiden perässä kulkemiseen meni liikaa aikaa. Carney olisi lähettänyt apulaisensa puolestaan, jos Rustylla olisi ollut yhtään järkeä ja silmää, mutta hänellä ei ollut kumppaakaan. Hän saattoi ostaa tuolin, joka näytti siltä kuin pesukarhut olisivat pesineet sen jouhitäytteissä.

Tällä kertaa Carney erehtyi. Valoisasta olohuoneesta aukesi näkymä Broadwaylle, ja ikkunan läpi kantautui ambulanssin ääni. Huoneen nurkassa oli 30-luvun ruokailuryhmä, kolhuja ja kulunutta maalipintaa, ja haalistuneeseen soikeaan mattoon olivat painuneet asukkaiden kulkureitit, mutta sohva ja nojatuoli olivat kuin suoraan tehtaalta. Ne olivat Heywood-Wakefieldin kalusteita, ja samppanjanvärinen lakkapinta oli taas muotia. Kumpikin oli suojattu muovikelmulla.

”Minä asun Washingtonissa”, Ruby sanoi. ”Olen töissä sairaalassa. Hoin äidille vuosikaudet, että heitä se sohva pois, se oli niin vanha. Ostin nämä vanhojen tilalle kaksi kuukautta sitten.”

”Ai Washingtonissa?” Carney sanoi ja avasi suojamuovin.

”Viihdyn siellä. Vähemmän tuota.” Hän viittasi kohti ruuhkaista Broadwayta ikkunan takana.

”Aivan.” Carney silitteli sohvan vihreää samettia. Se oli moitteettomassa kunnossa. ”Onko tämä Haroldilta?” Ruby ei ollut ostanut sohvaa Carneyn kaupasta, eikä Blumsteinilla ollut tätä mallistoa valikoimissaan, joten sen oli pakko olla Haroldilta.

”On.”

”Hyvin pidetty.”

Kun työasiat oli selvitetty, Raymond katseli Rubya tarkemmin. Harmaa mekko, pyöreä ja rehevä olemus. Väsyneet silmät. Italialaisittain leikattu kihara tukka. Äkkiä mielessä häivähti muistikuva – Ruby Brown hinteläraajaisena teinityttöä, tukka kahdella poninhännällä kuin intiaanilla, vaaleansininen paita jossa oli pyöreä kaulus. Ruby oli ollut yksi lukutoukkatyöistä. Ankarat vanhemmat. Sitä tyyppiä.

”Tosiaan, Carverin lukio”, Carney sanoi. Hän mietti, oliko Hazel Brown jo laskettu maan poveen ja miltä oman isän tai äidin hautajaiset mahtoivat tuntua, millainen ilme silloin kuului kasvoilleen ottaa. Mitä muistoja mielessä liikkui, pikkujuttuja vai isoja asioita. Miten käsiä pidettiin. Carneyn vanhemmat olivat kuolleet, mutta hänellä ei ollut kokemusta kummankaan hautajaisista, joten hän saattoi vain ihmetellä. ”Otan osaa”, hän sanoi uudestaan.

”Äidillä oli sydänvaivoja. Lääkäri varoitti niistä viime vuonna.”

Carney oli ollut lukion viimeisellä luokalla, Ruby toisella. Yksitoista vuotta sitten, vuonna 1948, jolloin Carneylla oli ollut täysi työ pärjätä elämässä. Hän yritti parhaansa mukaan pitää itsensä kutakuinkin siistinä. Kukaan ei auttanut, kaikki täytyi tehdä itse. Täytyi oppia laittamaan ruokaa ja maksamaan

laskut, kun posti toi karhukirjeitä, ja selvittämään asiat puhumalla, kun vuokraisäntä kolkutti.

Hänen kimpussa oli pyörinyt joukko kakaroita, Rubyn luokkakavereita. Oman ikäluokan kovikset jättivät hänet rauhaan, sillä he tunsivat hänet ja antoivat hänen olla, koska he olivat leikkineet aikoinaan yhdessä. Mutta Oliver Handy hurjine kavereineen oli katujen kasvatti. Oliver Handylta oli puuttunut kaksi etuhammasta ties mistä asti, eikä hän päästänyt Carneyta ohi yrittämättä jotain rumaa temppua.

Oliverin porukka oli pilkannut hänen likaisia vaatteitaan, jotka vielä istuivat huonosti, mikä oli tietenkin toinen pilkan aihe. Hän kuulemma haisi roska-autolta. Millainen poika hän oli ollut? Laiha ja ujo, ja puhe oli takellellut puoleksi änkytyksenä. Hän oli kasvaa hujahtanut ensimmäisenä lukiovuotena viisitoista senttiä niin kuin kroppa olisi tajunnut, että aikuisen vastuut vaativat aikuisen mittoja. Hän asui vanhassa asunnossa 127. kadulla ilman äitiä, ja isä kulki omilla teillään tai nukkui päätänsä selväksi. Carney lähti aamulla kouluun, sulki tyhjän kodin oven perässään ja terästäytyi kohtaamaan, mitä eteen milloinkin tuli. Siihen aikaan, kun Oliver oli kiusannut häntä – karkkikaupan ovella, koulun takaportaikossa – hän oli jo opetellut pesemään vaatteensa, lyhentämään housunlahkeet ja käymään suihkussa ennen kouluun lähtöä. Oliver oli pilkannut sitä poikaa, joka Raymond oli ollut ennen kuin opetteli pitämään itsestään huolen.

Pilkka loppui, kun Oliver sai rautaputkesta naamaansa. Se oli U:n muotoinen putki tiskialtaan alta. Se aineellistui Carneyn käteen tyhjällä tontilla Amsterdam Avenuen ja 135. kadun kulmassa, missä Oliverin porukka saartoi hänet. Korvissa kaikui isän sanat: jos nekru hyppii silmille, näytä sille. Jälkeenpäin tuntui pahalta nähdä, kun Oliver tuli kouluun naama turvoksisissa ja luikki pitkin seinänvieriä. Myöhemmin Carney kuuli,

että hänen isänsä oli huijannut Oliverin isää jossakin jutussa, rengasvarkaudessa tai sen sellaisessa, joten ehkä kiusaaminen oli johtunut siitä.

Se jäi viimeiseksi kerraksi, kun hän kohotti kätensä vihassa. Elämä opetti, ettei ollut pakko elää niin kuin oli opetettu. Niin hän sen näki. Jokainen oli kotoisin jostakin, mutta oli tärkeämpää tietää mihin oli menossa.

Ruby oli päättänyt vaihtaa kaupunkia, Carney oli valinnut elämän huonekalukauppiaana. Perustanut perheen. Se näytti päinvastaiselta kuin mihin hän oli tottunut pikkupoikana, ja juuri se siinä houkuttikin.

He juttelivat mukavia kouluajoista ja inhotuista opettajista. Heillä synkkäsi. Rubylla oli sievät pyöreät kasvot, ja naurusta Carney päätteli, että muutto pääkaupunkiin oli ollut hyvä päätös. Hyviä syitä muuttaa Harlemista oli yllin kyllin, jos lähtö vain onnistui.

”Sinun isäsi oli töissä siinä naapurin korjaamossa”, Ruby sanoi.

Miracle Garage oli ollut tilapäistyöpaikka silloin, kun isän omat bisnekset kuivuivat kokoon. Tuntipalkka, säännölliset työajat. Korjaamon omistaja Pat Baker oli ollut isän apumies ennen kuin paransi tapansa. Tapojen parantaminen tarkoitti rötöstelyn vähentämistä. Se ei kuitenkaan taannut, että korjaamon jokaisen auton paperit olisivat olleet järjestyksessä. Korjaamossa tavara liikkui, kuten Carney hyvin tiesi. Niin kuin Aronowitzillakin. Ja hänen omassa kaupassaan. Tavaraa tuli, tavaraa meni. Se oli kuin vuorovesi.

Pat oli Carneyn isälle useammankin palveluksen velkaa ja otti hänet töihin, kun tarve oli. ”Tosiaan”, Carney sanoi odottaen Rubyn peräkaneettia. Kun hänen isänsä otettiin puheeksi, se oli yleensä alkusoittoa ikävälle tarinalle. *Kaksi poliisia pidi kerran isäsi Finianin edessä tai isäsi hakkasi joltain tyyppiä*

roskatynnyrin kannella. Carneyn piti päättää, millaisen ilmeen kasvoilleen otti.

Mutta Rubylla ei ollut ikävää muistoa kerrottavaksi. ”Se suljettiin muutama vuosi sitten.”

He tekivät kaupat sohvasta ja saman mallisesta nojatuolista.

”Entä tuo radio?” Ruby kysyi. Se oli pienen kirjahyllyn vieressä. Hazel Brown oli laittanut sen päälle tekokukkia punaisessa maljakossa.

”Radion joudun jättämään”, Carney sanoi. Hän maksoi talonmiehelle muutaman dollarin siitä hyvästä, että tämä auttoi kantamaan sohvan autoon, ja ilmoitti lähettävänsä Rustyn seuraavana päivänä nojatuolia hakemaan. Portaita oli kuusikymmentäneljä.

Carneyn kalustetalon paikalla oli toiminut huonekalukauppa ennen kuin hän vuokrasi huoneiston ja jo sitäkin ennen. Viihi vuotta kauppaa pitänyt Carney oli pärjännyt jo pitempään kuin Larry Early, luotaantyöntävä persoona joka oli sopinut huonosti kauppiaaksi, ja Gabe Newman, joka oli ottanut hatkat yön pimeydessä jättäen jälkeensä joukon vihaisia velkojia, perheen, kaksi tyttöystävää ja bassetin. Taikauskoon taipuvainen olisi voinut pitää paikkaa kirottuna sisustustavaran myynnin kannalta. Paikkana se ei ollut kummoinen, mutta se tarjosi silti mahdollisuuden vaurastua. Carney piti aiempien vuokralaisten mynkään menneitä hankkeita ja kariutuneita unelmia ikään kuin lannoitteena hänen omille tavoitteilleen niin kuin kaatunut tammi ravitsee lahotessaan tammenterhoja.

Vuokra oli kohtuullinen 125. kadun mittapuulla, ja sijainti oli hyvä.

Rusty oli käynnistänyt molemmat isot tuulettimet kesäkuun helteen takia. Hänellä oli rasittava tapa vertailla New Yorkin

säätä kotiseutuunsa Georgiaan, joka oli hänen tarinoissaan rankkasateiden ja tukahduttavan helteen luvattu maa. ”Ei tämä vielä mitään.” Rusty teki kaiken edelleen pikkukaupungin mallin mukaan ilman tietoaakaan kiireestä. Hän ei ollut synnynäinen kauppias, mutta kahdessa vuodessa hän oli kehittänyt omanlaisensa junttikarisman, joka vetosi tiettyyn osaan Carneyn asiakkaita. Rustyn tukka, joka oli suoristettu ja värjätty Lenox Avenuen Charlie’silla uhmakkaan punaiseksi, pönkitti hänen itseluottamustaan ja siivitti häntä kauppojen teossa.

Olipa tukka suoristettu eli ei, sinä maanantaina kaupassa ei tapahtunut mitään. ”Ei ristin sielua”, Rusty sanoi, kun he kantoi Hazel Brownin sohvan vähän käytettyjen osastolle. Rustyn marina kuulosti Carneyn korvissa hellyttävältä. Rusty suhtautui kaupankäynnin vakiintuneeseen rytmiin kuin maamies, joka tähyilee lakkaamatta taivaanrantaa ukkospilvien varalta.

”Kuuma päivää”, Carney sanoi. ”Ihmisillä on muuta puuhaa.” Heywood-Wakefield pääsi paraatipaikalle. Vähän käytetyt kalusteet täyttivät viidenneksen myymälätilasta – Carney oli ottanut tarkat mitat – mikä oli tuplasti enemmän kuin vuoden takainen kymmenesosa. Käytetyn tavaran myynti oli kasvanut hitaasti siitä lähtien, kun Carney oli huomannut että se houkutteli löytöjen etsijöitä, sisälle poikkeavia ”katselen tässä vain”-tyyppejä. Uudet kalusteet olivat priimaa, sillä Carney oli Argentin ja Collins-Hathawayn valtuutettu jälleenmyyjä, mutta käytetyt kalusteet olivat kesto-suosikkeja. Kaupat oli vaikea jättää tekemättä, kun valittavana oli joko toimitus keskusvarastosta tai poistuminen kaupasta muhkea lepotuoli mukana. Carneyn tarkka silmä takasi sen, että tarjolla oli hyviä huonekaluja, ja hän valitsi yhtä huolellisesti myös käytetyt lamput, sähkölaitteet ja matot.

Carneylla oli tapana tehdä kaupassaan kierros ennen avaamista. Se tarkoitti puolen tunnin rupeamaa näyteikkunoista

virtaavassa aamuvalossa, jota pankkikonttori kadun toisella puolen heijasti. Hän siirsi sohvaa niin, ettei se ollut kiinni seinässä, oikaisi ALE-lappua, järjesti valmistajan esitteet siisteiksi pinoiksi. Mustat kengät kapsahtelivat puulattialla, vaimenivat hetkeksi ylellisen pehmeällä matolla ja kapsahtelivat taas. Hänellä oli teoria, että peilit kohdistivat huomiota myymälän eri neljänneksiin, ja hän testasi sitä silmä kovana. Sitten hän avasi kaupan koko Harlemille. Kauppa oli hänen ikioma epätodennäköinen kuningaskuntansa, hänen neuvokkuutensa ja työteliäisyytensä tulos. Hänen nimensä oli kaupan oven yllä, jotta kaikki tietäisivät kuka hän oli, vaikka palaneet lamput saivatkin kyltin näyttämään illan pimetessä unohdetulta.

Vilkaistuaan kellariin ja varmistettuaan, että Rusty oli vienyt televisiota sinne mihin hän oli käsenyt, hän meni toimitoonsa. Hän vaali ammattimaista julkikuvaa käyttämällä pikkutakkia, mutta nyt oli liian kuuma. Hänellä oli lyhythihainen valkoinen paita ja käärmeennahkasolmio, joka oli työnnetty paidannappien välistä puoliksi piiloon. Hän oli sujauttanut solmion paitaansa pakatessaan radioita laatikoihin.

Työpöytänsä ääressä hän kirjasi ylös päivän numerot: meno- puolelle radioista vuosia sitten maksetut rahat, televisioiden hankintahinta ja Brownin huonekalut. Tulopuoli ei näyttänyt lupaavalta, jos helle jatkuisi ja asiakkaat pysyisivät poissa.

Iltpäivä mateli. Laskelmat eivät näyttäneet pitävän kutiaan, kuten aina. Hän tarkisti myöhästyneet osamaksuerät. Niitä oli liikaa. Pohdittuaan asiaa pitkän aikaa hän oli päättänyt luopua niistä: ei enää osamaksukauppaa. Osamaksusopimukset kelpasivat kyllä asiakkaille, mutta hänellä ei ollut varaa maksuviiveisiin. Velanperijöiden käyttäminen oli masentava ajatus. Hän olisi kuin mikäkin nyrkkitappelijoita komentava rikollis- kiho. Isäukko oli tehnyt sen tapaista työtä, paukuttanut milloin

kenenkin ovea niin että koko talon väki kurkisteli huolestuneena porraskäytävään. Toisinaan uhkauksia oli pakko panna täytöntöön... Carney katkaisi ajatuksenjuoksunsa. Riesana oli liuta maksujen laistajia, joille hän myönsi hentomielisesti maksuaikaa ja tilaisuuden parantaa tapansa. Juuri nyt kauppa ei kuitenkaan käynyt siinä määrin, että hellämielisyyteen olisi ollut varaa. Elizabeth saisi hänet vakuuttuneeksi, että päätös oli oikea eikä se jäisi painamaan mieltä.

Alkoi olla sulkemisaika. Ajatuksissaan hän oli jo melkein kotonalla, kun hän kuuli Rustyn sanovan: ”Se on yksi meidän suosituimpia mallejamme.” Hän vilkaisi myymälään työpöytänsä yllä olevasta ikkunasta. Päivän ensimmäiset asiakkaat – nuori pari, raskaana oleva nainen ja mies, joka nyökytteli vakavana Rustyn papatukselle. He olivat ostoaikeissa, vaikka eivät välttämättä tienneet sitä itsekään. Rouva istui Collins-Hathawayn uudella sohvalla ja leyhytteli itseään. Vauva putkahtaisi maailmaan koska tahansa. Ties vaikka hän synnyttäisi siinä paikassa tahraantumattomalle sohvalle.

”Toisinko teille lasin vettä?” Carney kysyi. ”Olen Ray Carney, kaupan omistaja.”

”Kyllä kiitos.”

”Rusty, haetko nuorelle rouvalle lasin vettä?” Carney nykäisi kravattinsa esiin paidannappien välistä.

Hänen asiakkaansa olivat herra ja rouva Williams, uusia tulojokkaita Lenox Avenuellalla.

”Jos se sohva, jolla rouva istuu, näyttää tutulta, se johtuu siitä, että se oli viime kuussa Donna Reedin ohjelmassa. Siellä lääkärin vastaanotolla. Siitä on tullut nopeasti suosittu malli.” Carney lateli Melody-sarjan ominaisuuksia. Avaruusajan muotoilu, tieteellisesti testattu mukavuus. Rusty toi rouva Williamsille lasin vettä – hän ei ollut pitänyt kiirettä jotta Carney sai aikaa ottaa tilanteen haltuunsa. Rouva joi vettä, kallisti päätään

ja kuunteli mietteläänä joko Carneyn myyntipuhetta tai elämää kohdussaan.

”Itse asiassa on niin kuuma, että Janen piti vain päästä hetkeksi istumaan”, aviomies sanoi.

”Sohvalla on hyvä istua – sitä varten se on tehty. Mitä te teette työksenne, herra Williams, jos saan kysyä?”

Williams opetti toista vuotta matematiikkaa Madison Avenuen alakoulussa. Carney valehteli, ettei ollut hyvä matematiikassa, ja herra Williams alkoi selittää, kuinka tärkeää oli saada lapset kiinnostumaan matematiikasta jo varhain, jotta he eivät pelkäisi numeroita. Sanat olivat kuin suoraan opettajan oppaasta. Myyntipuheensa kullakin.

Williamsien vauvan laskettu aika oli kahden viikon päästä. Se oli heidän esikoisensa, kesäkuun lapsi. Carney yritti keksiä jonkin kansanviisauden kesäkuun lapsista, mutta mitään ei tullut mieleen. ”Minun ja vaimoni toisen lapsen on määrä syntyä syyskuussa”, hän sanoi. Todenmukaisesti. Hän otti lompakostaan Mayn kuvan. ”Siinä on tyttäreni syntymäpäivämerkossaan.”

”Itse asiassa meillä ei ole varaa uuteen sohvaan vielä vähään aikaan”, Williams sanoi.

”Ei se mitään. Minäpä näytän teille jotain”, Carney sanoi. Asiakkaalta olisi ollut epäkohteliasta olla esittämättä kiinnostunutta vesilasin tarjoamisen jälkeen.

Oli vaikeaa pitää esittelykierrosta, kun toinen opastettavista istui paikallaan levähtämässä. Aviomies kavahti astuessaan liian lähelle huonekaluja ikään kuin ne pihistäisivät rahaa hänen taskustaan, jos hän erehtyisi menemään kosketusetäisyydelle. Carney muisti hyvin nuo ajat, kun hän ja Elizabeth olivat etsineet paikkaansa maailmassa vastanaineina, kun kaikki oli ollut liian kallista ja samalla tuiki tarpeellista. Hänellä oli ollut tämä kauppa jo silloin. Maali seinässä oli ehtinyt